

Міністерство освіти і науки України  
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка  
Педагогічний факультет  
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота магістра

з теми «ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ СТИЛІСТИЧНИХ УМІНЬ  
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ»

Виконала: студентка 2 курсу, РО1-М18 групи  
Спеціальності 013 Початкова освіта

Главацька Ольга Сергіївна

Керівник: Гудима Н.В., кандидат філологічних  
наук, доцент

Рецензент: Бабюк Т.Й., кандидат педагогічних  
наук, доцент

Кам'янець-Подільський – 2019 р.

**ЗМІСТ**

<b>ВСТУП</b> .....	4
<b>РОЗДІЛ 1. ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ СТИЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ</b> .....	8
1.1. Лінгвістична сутність стилів української мови.....	8
1.2. Історичний аспект вивчення елементів лінгвостилістики у початкових класах.....	19
<b>РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ СТИЛІСТИЧНИХ УМІНЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ</b> .....	34
2.1. Особливості формування стилістичних умінь молодших школярів.....	33
2.2. Система роботи над вивченням стилів української мови в початкових класах.....	54
<b>ВИСНОВКИ</b> .....	82
<b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</b> .....	85
<b>ДОДАТКИ</b> .....	91

## ВСТУП

**Актуальність дослідження.** На сучасному етапі реформування змісту мовної освіти в Україні особливого значення набуває проблема опанування школярами української мови як найважливішим засобом спілкування, впливу й пізнання, підвищення загального рівня мовленнєвої культури.

Формування духовно багатой, соціально активної особистості, яка володіє вміннями й навичками вільно, комунікативно виправдано користуватися мовними засобами різних рівнів в усіх видах і сферах мовленнєвої діяльності є одним із пріоритетних завдань у закладах загальної середньої освіти. Ознайомлення учнів початкових класів зі стилістичним багатством української мови, практичне засвоєння її виражально-зображувальних засобів, усвідомлення закономірностей функціонування мовних одиниць у текстах різних типів і стилів сприятимуть успішній реалізації цієї мети.

Важливе місце у цьому складному й багатогранному процесі належить цілеспрямованій і систематичній роботі зі стилістики, спрямованій на формування в молодших школярів умінь висловлюватись в усіх доступних для них формах, типах і стилях мовлення.

На початку XXI ст. стилістичний аспект у навчанні української мови в сучасній школі дедалі набуває більшої ваги, проводиться цілеспрямовано, з урахуванням характеру матеріалу, мовленнєвої підготовки учнів. Система роботи з стилістики – це єдиний процес, підпорядкований принципу наступності й перспективності, який поєднує всі ланки загальної освіти: початкову – пропедевтичне вироблення стилістичних умінь та навичок; основну – їх формування і старшу – поглиблення й систематизація.

Стилістичні вміння й навички молодших школярів базуються на теоретичних засадах лінгвістики, що включає шість основних стилів мовлення (науковий, публіцистичний, офіційно-діловий, конфесійний,

художній, розмовний) з характерними, особливими мовними ресурсами; типи й жанри мовлення. Стилiстичнi вiдомостi мiстить кожний роздiл шкiльного курсу української мови, а знання їх є основою розвитку стилістичних умінь та навичок учнів. У методиці вивчення стилістики дедалі більше уваги звертається на вироблення умінь, якими повинні оволодіти учні для того, щоб їхнє мовлення було правильним, комунікативно виправданим, стилістично грамотним.

У Державному стандарті початкової загальної освіти (2018 р.) підкреслюється, що основна мета вивчення української мови в початковій школі полягає не лише в опануванні грамоти, засвоєнні доступного кола знань із мови, а й у мовленнєвому розвитку молодших школярів – умінь висловлюватися в усіх доступних для них формах, типах і стилях мовлення.

Ретроспективний аналіз лінгводидактичної літератури свідчить, що питання стилістики і культури мовлення молодших школярів розглядалися ще на початку ХХ ст. (М. Бунаков, Ф. Буслаєв, І. Срезневський, К. Ушинський, Є. Тихеева та ін.). Починаючи з 20-30 рр. ХХ ст. зазначену проблему досліджували І. Огієнко, С. Русова, В. Сухомлинський, М. Рождественський, Т. Ладиженська та ін.

Проблемі методики вивчення стилістики в школі приділяли увагу відомі лінгвісти (І. Білодід, Л. Булаховський, С. Дорошенко, І. Чередниченко, Л. Щерба та ін.), психологи (Б. Баєв, Д. Богоявленський, І. Синиця, О. Леонтєв, М. Жинкін та ін.), методисти (О. Біляєв, М. Львов, П. Кордун, О. Масюкевич, В. Мельничайко та ін.). Не зменшується зацікавленість науковців проблемою навчання мови й розвитку мовлення на комунікативно-діяльнісній і функціонально-стилістичній основах і в наш час (В. Бадер, Л. Варзацька, М. Вашуленко, М. Пентилюк, Л. Сугейко та ін.).

Однак спостереження за навчально-виховним процесом на уроках української мови, контрольні зрізи щодо володіння молодшими школярами моно-логічним мовленням, анкетування вчителів дають підстави

стверджувати, що робота з формування стилістичних умінь в учнів початкових класів не проводиться на належному рівні. Більшість учителів мають середній рівень знань зі стилістики української мови, недостатньо володіють методикою роботи над текстами різних типів і стилів. Відтак у письмових творчих роботах учнів виявлено низку помилок і недоліків, що спричиняють порушення стильової єдності висловлювань, свідчать про лексичну бідність мовлення, нерозвиненість мовного чуття, невміння комунікативно виправдано, стилістично доцільно використовувати мовностилістичні засоби у текстах різних типів і стилів.

Проте, незважаючи на підвищений інтерес учених та методистів-практиків до питань навчання стилістики в закладах загальної середньої освіти, до цього часу не існує ґрунтовної наукової праці чи комплексу робіт, де б визначалися лінгводидактичні особливості вивчення стилів української мови у початковій школі. Це й обумовило вибір теми нашого дослідження.

**Об'єкт** дослідження – процес формування стилістичних умінь та навичок молодших школярів на уроках української мови.

**Предмет** дослідження – методичні особливості формування стилістичних умінь та навичок у молодших школярів.

**Мета** дослідження – обґрунтувати особливості вивчення стилістичних засобів на уроках української мови у початковій школі.

Відповідно до мети роботи було сформульовано такі **завдання**:

1. Визначити сутність та мовні особливості стилів української мови.
2. Обґрунтувати особливості вивчення стилістичних засобів мови у початкових класах.
3. Розкрити зміст роботи вчителя над формуванням стилістичних умінь у молодших школярів.
4. Розробити й науково обґрунтувати систему роботи над вивченням стилів української мови у початковій школі.

Мета та завдання дослідження зумовили використання комплексу взаємопов'язаних **методів**. *Теоретичні методи* (вивчення психологічної та педагогічної літератури, вітчизняного та зарубіжного досвіду з досліджуваної проблеми, аналіз, синтез, узагальнення і систематизація теоретичних даних) застосовувалися для визначення мети та завдань дослідження. *Емпіричні методи* (бесіда, спостереження за навчально-виховним процесом у школі) застосовувалися для одержання даних щодо стану досліджуваної проблеми в практиці роботи вчителів початкових класів.

**Організація дослідження.** Експериментальне дослідження проводилось на базі загальноосвітньої школи I-III ступенів № 2 м. Кам'янця-Подільського Хмельницької області (основна й контрольна підгрупи). У ньому брали участь 30 учнів 2 класу (основна група – 15 та контрольна – 15).

**Практичне значення.** Результати дослідження можуть бути використанні для вивчення дидактичних можливостей стилістики в початковій школі, у методиці викладання української мови в початкових класах (зокрема, при складанні планів-конспектів уроків і розробки позакласних заходів), вишівських курсах зазначеної проблематики, для написання студентських курсових, бакалаврських і магістерських робіт.

**Апробація роботи.** Основні положення і результати представлено на низці науково-практичних конференцій, семінарів, майстер-класів: всеукраїнській інтернет-конференції «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи» із доповіддю «Технології формування стилістичних умінь молодших школярів» (25 жовтня 2018 року, м. Кам'янець-Подільський); II регіональній науково-практичній конференції «Роль і місце мистецької педагогіки у формуванні сучасної особистості» із доповіддю «Засоби вивчення стилю в початковій школі» (16-17 березня 2019 року, м. Кам'янець-Подільський); III всеукраїнській науково-практичній конференції «Українська та іноземні мови в початкових класах: актуальні проблеми й інноваційні технології навчання» із доповіддю «Роль стилістичних умінь у формуванні комунікативної компетентності молодших

школярів» (21-22 березня 2019 року, м. Кам'янець-Подільський); науково-практичній інтернет-конференції молодих науковців та студентів «Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи» із доповіддю «Теоретичні засади процесу формування стилістичних умінь молодших школярів на основі аналізу наукової літератури» (м. Івано-Франківськ, м. Бердянськ, м. Вінниця, м. Кам'янець-Подільський, м. Київ, м. Кропивницький, м. Мукачеве, м. Полтава, м. Умань, м. Херсон, 2019 року); I всеукраїнській науково-практичній конференції «Іноземна мова у полікультурному просторі: досвід та перспективи» із доповіддю «Формування особистості вчителя іншомовної культури у світлі компетентнісного підходу» (10 квітня 2019 року, м. Кам'янець-Подільський); V міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми наступності дошкільної і початкової освіти» із доповіддю «Формування стилістичних умінь учнів початкової школи засобами ігрових технологій навчання» (17-18 квітня 2019 року, м. Кам'янець-Подільський); III міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» із доповіддю «Формування в молодших школярів стилістичних умінь засобами інтерактивних технологій навчання» (17-18 квітня 2019 року, м. Вінниця); науковій конференції студентів і магістрантів за підсумками НДР у 2018-2019 навчальному році із доповіддю «Технології формування стилістичних умінь молодших школярів» (24-25 квітня 2019 року, м. Кам'янець-Подільський); III всеукраїнській науково-практичній конференції «Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії» із доповіддю «Наступність у формуванні стилістичних умінь старших дошкільників і молодших школярів на основі творів усної народної творчості» (23-24 жовтня 2019 року, м. Кам'янець-Подільський); всеукраїнській інтернет-конференції «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи» із доповіддю «Формування

стилістичних умінь як важливої складової комунікативної компетентності молодших школярів» (24-25 жовтня 2019 року, м. Кам'янець-Подільський).

Результати дослідження обговорено на засіданнях кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2018-2019 рр.). Опубліковано статтю «Формування культури мовлення учнів початкових класів на уроках української мови» у збірнику наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (Випуск 15, 2019 рік).

**Структура дипломної роботи** зумовлена логікою дослідження і складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 96 сторінок.

**Зміст роботи.** У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його мету і завдання, об'єкт і предмет наукових спостережень, методи вивчення матеріалу, практичне значення одержаних результатів.

У **першому розділі** «Лінгводидактичний аспект вивчення стилів української мови в початковій школі» висвітлено лінгвістичну сутність стилів української мови, а також історичний аспект вивчення елементів лінгвостилістики у початкових класах.

**Другий розділ** «Технології формування стилістичних умінь учнів початкової школи» охоплює 2 підрозділи. Завдання цього розділу – проаналізувати особливості формування стилістичних умінь молодших школярів, описати систему роботи над вивченням стилів української мови в початкових класах та обґрунтувати результати експериментального дослідження, подати методичні рекомендації щодо виявлення стилістичних можливостей учнів початкових класів.

У **висновках** підбито підсумки здійсненого теоретичного й емпіричного дослідження.



## ВИСНОВКИ

Визначення теоретичних засад формування стилістичних умінь у молодших школярів дало змогу сформулювати такі висновки:

1. Теоретичний аналіз психолого-педагогічної, лінгводидактичної та спеціальної літератури, сучасних підходів до навчання української мови засвідчив про значний інтерес дослідників і практиків до питань розвитку мовлення школярів на всіх етапах їх навчання, особливо у молодших класах. Такий аналіз супроводжується з'ясуванням причин недосконалості формування зв'язного мовлення, зумовлених порушеннями усного мовлення учнів початкових класів, пошуками шляхів подолання такого стану.

2. Визначено, що основними психолого-педагогічними передумовами ефективного формування стилістичних умінь в учнів початкових класів є врахування вікових особливостей дітей, розвитку їхньої емоційної сфери, психічних процесів (емоційність сприймання, конкретність, образність мислення, мимовільність уваги, індивідуальні властивості наочно-образної та нерозвиненість оперативної пам'яті тощо); а також психологічних чинників навчання мови (дару слова, чуття мови, інтуїції), які сильніше виявляються в тому випадку, коли спираються на знання.

Процес формування стилістичних умінь молодших школярів буде успішним за умови забезпечення свідомого й інтуїтивного підходів у навчанні (сприймання-розуміння, стилістичного аналізу та наслідування зразкових текстів різних типів і стилів), дотримання поетапності у їх формуванні: від елементарних знань зі стилістики – до формування простих (первинних) умінь, переведення їх у навичку і на цій основі – до формування складних (вторинних) стилістичних умінь у процесі власної мовленнєвої діяльності.

3. Для методики формування стилістичних умінь молодших школярів важливими є наукові дані з таких розділів мовознавчої науки, як функціональна і практична стилістики, стилістика тексту; центральними

поняттями, без засвоєння яких учителями неможливе успішне проведення стилістичної роботи на уроках мови в початкових класах, є поняття функціонального стилю, стилістично нейтральних і стилістично маркованих засобів мови, стилістичної норми, стилістичної помилки; формування стилістичних умінь в учнів початкових класів має здійснюватися на основі засвоєння школярами елементарних відомостей про текст, його структуру, основні типи і стилі мовлення.

Важливого значення у процесі формування стилістичних умінь молодших школярів набувають активізація пізнавальної діяльності, застосування ігрових прийомів, забезпечення мотивації мовленнєвої діяльності, доступність стилістичних вправ і завдань.

4. У процесі дослідження виявлено незадовільний стан сформованості мовленнєвих умінь і навичок у молодших школярів, наявність різних рівнів сформованості уявлень про синоніми як засоби увиразнення мовлення та навичок граматики-стилістичної роботи в учнів, що зумовлює необхідність організації спеціального навчання з урахуванням супутніх особливостей пізнавальної діяльності дітей.

Виявлено недостатню лексичну та лексико-граматичну готовність до повноцінного засвоєння основ стилістики української мови. Особливості виконання учнями вправ показали, що у значної кількості учнів виявилися несформованими уявлення про явище синонімії, лінгвістичні та позалінгвістичні ознаки художніх та наукових текстів, уявлення про стилістичну функцію граматичних засобів української мови.

5. Доведено, що засвоєння елементів стилістики на уроках української мови в початкових класах має відбуватися з урахуванням комунікативно-діяльнісного та функціонально-стилістичного підходів, застосування яких забезпечує свідоме оволодіння мовою як засобом спілкування, пізнання й впливу, сприяє виробленню умінь і навичок доцільно використовувати стилістичні ресурси української мови в різних життєвих ситуаціях і сферах мовлення.

Проведене дослідження дозволило врахувати виявлені утруднення й недоліки практики і адаптувати та удосконалити методичну систему вправ, яка мала на меті усунути недоліки у формуванні комунікативно-мовленнєвої діяльності, забезпечити теоретичні знання й удосконалити початкові стилістичні уміння учнів. У процесі дослідження визначені загальні та спеціальні принципи, методи та методичні прийоми навчання учнів. Основними засобами розвитку стилістично диференційованого зв'язного мовлення молодших школярів визначено вправи, спрямовані на засвоєння елементарних відомостей з функціональної стилістики, на розвиток комунікативно-стилістичних умінь, на усвідомлення та використання граматичного матеріалу української мови.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови: навч. посіб. Львів : Світ, 2003. 432 с.
2. Бадер В. І. Розвиток усного і писемного мовлення молодших школярів. К. : А.П.Н., 2000. 316 с.
3. Бардакова Ю. Нова українська школа. Новий державний стандарт. Пам'ятка вчителя // Початкове навчання та виховання. 2018. № 13-15. С.34-44.
4. Березюк Н.О. Слова, близькі за значенням (синоніми). Редагування тексту. Ознайомлення з фразеологізмами. Урок української мови за технологією розвитку критичного мислення у 3-му класі // Початкове навчання та виховання. 2018. № 33. С.16-21.
5. Буслаев Ф. И. Преподавание отечественного языка: [учеб. пособ.]. М. : Просвещение, 1992. 512 с.
6. Варзацька Л. О. Навчання мови й мовлення на основі тексту: [метод. посіб.]. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2001. 112 с.
7. Васильківська Н. А. Методика роботи над засобами зв'язності тексту в початкових класах: [монографія]. Т. : ТНПУ, 2011. 204 с.
8. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі : [метод. посіб.]. К. : Освіта, 2006. 268 с.
9. Виноградов В. В. Проблемы русской стилистики. М. : Высшая школа, 1981. 320 с.
10. Главацька О.С. Формування культури мовлення учнів початкових класів на уроках української мови / Збірник наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Київ : Міленіум, 2019. Випуск 15. С. 65-67.
11. Демченко Г.С. Розвивальні засоби на уроках мови // Початкова школа. 2011. №6. С. 20–23.

12. Довбиш Г.О. Формування стилістичних умінь і навичок у молодших школярів на основі принципу перспективності // Актуальні проблеми розбудови національної освіти. Ч. 2. Херсон, 1997. С. 176–178.
13. Дорошенко С.І. Основи культури і техніки усного мовлення. Харків : ОВС, 2002. 144 с.
14. Дудик П. С. Стилїстика української мови: [навч. посїбник]. К. : Академія, 2005. 368 с.
15. Ємець А.А. Методика роботи з науково-пізнавальними творами в початкових класах: [навч.-метод. посїб.]. Х. : Скорпїон, 2009. 160 с.
16. Єрмоленко С.Я. Лїнгвостилїстика: основні поняття, напрямки й методи дослідження // Мовознавство. 2005. №3–4. С. 112–125.
17. Жукова С.О. Уроки фантазїї, мислення: новї шляхи вивчення мови // Початкова школа. 2003. №5–6. С.43–46.
18. Запарїй Н.Г. Активїзація творчої самостїйної роботи на уроках української мови // Початкове навчання та виховання. 2019. № 16-18. С.34-37.
19. Зївако В., Непийвода С. Цїкаві завдання з української мови в початковїй школі. Т. : Пїдручники і посїбники, 2008. 128 с.
20. Іванчук Л. Використання медїадидактики на компетентнїсно зорїєнтованому уроцї в початкових класах // Початкова школа. 2018. №3. С.8-11.
21. Ігнатенко Т. Творчї завдання на уроках розвитку мовлення // Початкова школа. 2006. №2. С. 11–12.
22. Інновацїйні технологїї навчання української мови та лїтературного читання в початковїй школі : Навчальний посїбник / за заг.ред. Н.В. Гудими. Кам'янець-Подільський : Друк-сервіс, 2018. 168 с.
23. Канїщенко А.П. Лекцїйно-практичний курс із дисциплїни «Методика навчання української мови в початковїй школі» (роздїли «Методика вивчення мовної теорїї», «Методика розвитку усного та писемного зв'язного мовлення»). Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2016. 176 с.

24. Каніщенко А.П. Лекційно-практичний курс із дисципліни «Методика навчання української мови в початковій школі». Книга 2 (розділи «Методика навчання грамоти», «Методика літературного читання»). Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2016. 256 с.
25. Книга вчителя початкової школи: довідкові матеріали для організації роботи вчителя / упоряд. Г.Древаль, А.Заїка. Х. : Торсінг плюс, 2006. 464 с.
26. Коваль А.П. Практична стилістика сучасної української мови. К. : Вища школа, 1978. С. 201–346.
27. Кожина М. Н. Стилистика русского языка: учеб. пособ. М. : Просвещение, 1983. 223 с.
28. Коломієць Ю.В. Особливості з'ясування сформованості граматико-стилістичних умінь молодших школярів // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова: [зб. наук. пр.]. К. : НПУ ім. М. Драгоманова. 2004. Вип. 1. С.121–127.
29. Коломієць Ю. В. Стилiстичнi вмiння у системi початкової мовної освіти учнів // Теорія і практика сучасної освіти. К. : Актуальна освіта, 2007. Вип. 4. С. 61–66.
30. Коломієць Ю.В. Стилiстичнi засоби в системi навчання мови молодших школярів // Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова. К. : НПУ імені М. Драгоманова. 2005. Вип. 5. С. 134–140.
31. Коляда О. Комплексні завдання для самостійних робіт з української мови // Початкова школа. 2011. № 2. С. 14–16.
32. Кухарик Н. Мовленнєвотворча діяльність школярів у початковій школі // Нова пед. думка. 2010. №4. С. 78–81.
33. Леонтьев А. А. Язык, речь, речевая деятельность. М. : Просвещение, 1969. 214 с.
34. Лещенко Г., Іванова Л. Комунікативні завдання у системі вивчення мови в початковій школі // Нова педагогічна думка. 2009. №4. С. 64–69.
35. Лопух Д. Психологічні чинники формування елементарних стилістичних понять у початковій школі // Актуальні проблеми розбудови

- національної освіти : зб. мат. всеукр. науково-практ. конф. Ч. 1. К. : Херсон, 1997. С. 210–212.
36. Львов М.Р. Работа над изобразительными средствами языка художественных произведений // Начальная школа. 1989. №12. С. 7–13.
37. Маркова А. К. Психологические вопросы усвоения стилистики в школе // Вопросы психологии. 1988. №4. С. 83–95.
38. Маценко Н.В. Упровадження нового Державного стандарту початкової освіти. Роздуми вчителя пілотного класу Нової української школи // Початкове навчання та виховання. 2018. № 28-29. С.41-45.
39. Мацько Л. І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилїстика української мови: [підруч.]. К. : Вища школа, 2003. 462 с.
40. Методика навчання української мови в початковій школі: [навч. посіб.] / за ред. М. С. Вашуленка. К. : Літера, 2011. 367 с.
41. Митник О. Творчі завдання як засіб розвитку стилістичних умінь молодшого школяра // Початкова школа. 2012. №12. С. 6–11.
42. Митник О., Стрижак А. Система завдань, спрямованих на формування комунікативних умінь як складової соціальної успішності молодшого школяра // Початкова школа. 2019. №9. С.23-26.
43. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. К. : Видавничий дім «Освіта», 2013. 392 с.
44. Навчання і виховання учнів 3 класу / [упор. Савченко О.Я.]. К. : Початкова школа, 2003. 512 с.
45. Нагорна Л.Г., Комаревцева Н.Р. Кроки до оновлення змісту уроків української мови // Початкове навчання та виховання. 2019. № 16-18. С.8-10.
46. Нова українська школа : poradnik для вчителя / за заг.ред. Н.М. Бібїк. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
47. Одинцова Г.С., Кодлюк Я.П. Цїкаве мовознавство для молодших школярїв : посїбник для вчителя початкових класїв. К. : Наш час,

2006. 123 с.

48. Пентилюк М.І. Культура мови і стилістика. К. : Вежа, 1994. 240 с.

49. Пентилюк М.І. Лексико-стилістична робота з дієсловом // Початкова школа. 2003. №2. С. 44–47.

50. Петрик О. Реалізація комунікативно-діяльнісного підходу у мовно-мовленнєвій освіті молодших школярів // Початкова школа. 2019. №6. С. 39-43.

51. Плющ М.Я., Грипас Н.Я. Робота над текстом у початкових класах: [посіб.]. К. : Рад. школа, 1986. 168 с.

52. Погорелова Т.В. Формування комунікативної компетентності першокласників. З досвіду роботи // Початкове навчання та виховання. 2018. № 13-15. С.44-51.

53. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. К. : Форум, 2011. 448 с.

54. Романюк С.З., Піц І.І. Методика викладання української мови в початкових класах. Семінарські заняття : Навчально-методичний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2012. 128 с.

55. Романюк С.З., Піц І.І. Практикум з методики навчання української мови навчання грамоти : навчально-методичний посібник. Чернівці-Вижниця : Черемош, 2014. 210 с.

56. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи. К. : Генеза, 2002. 366 с.

57. Савченко О.Я. Сучасний урок у початкових класах. К. : Магістр, 1997. 255 с.

58. Скоблікова О.В. Антисуржик, або формуємо культуру мовлення. З досвіду роботи // Початкове навчання та виховання. 2019. № 7-9. С.12-30.

59. Старагіна І.П. Про мовний розвиток молодших школярів // Педагогіка і психологія. 2000. №1. С.10–16.

60. Сугейко Л. Г. Наступність і перспективність формування стилістичних умінь в учнів початкових та 5 класів загальноосвітньої школи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. Херсон, 2001. 22 с.



61. Сурова Т. І. Основи розвивального навчання на уроках мови у початкових класах. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2006. 116 с.
62. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 5: Статті. – 639 с.
63. Сучасна українська літературна мова / [за ред. М.Я.Плющ]. К. : Вища школа, 2000. 466 с.
64. Сучасна українська літературна мова: збірник вправ: [навч. посіб.] / М.Я.Плющ, О.І.Леута. К. : Вища школа, 2003. С. 154–274.
65. Сучасна українська літературна мова: стилістика / [за ред. І. К. Білодіда]. К. : Наукова думка, 1973. 588 с.
66. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти : 1-2 класи. К. : ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. 240 с.
67. Трофіленко В. Робота над розвитком мовлення учнів – важлива складова комунікативної компетентності // Початкова школа. 2019. №7. С.28-30.
68. Українська мова з методикою навчання в початкових класах. Інтегрований курс / [за ред. А.П.Каніщенко, Г.О.Ткачук]. К. : Промінь, 2003. С. 5-41.
69. Шапар В.Б. Психологічний тлумачний словник. Х. : Прапор, 2004. 640 с.
70. Шестобуз О.С. Культура спілкування молодших школярів : теоретико-методичний аспект : монографія. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2017. 308 с.
71. Шкуратяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова: навчальний посібник. К. : Література, 2000. 688 с.
72. Ярош О.Ф. Сучасний урок у початковій школі // Початкове навчання та виховання. 2004.